

forn vil være at tværkfætte, da troer jeg, at Udkastet i det Væsentlige har truffet det Rette, ved at fastholde de to Hovedhensyn, som her blive at tage: at nemlig Udvævnningen af Hartkornsforskjellen bliver fuldstændig, og at de nærværende Besiddere af Privilegiet ikke forurettes, hvilket sidste vilde være uforeneligt med Statens Værdighed. Den samme Forskjellighed i Anskuelser, som gjorde sig gjældende i den nedsatte Landbocommission, om det var et Billighedshensyn, som her skulde tages, eller et Retfærdighedskrav, der skulde gjøres Fyldest, naar Talen blev om Erstatning for Privilegiets Ophævelse, har gjentaget sig i de Foredrag, vi have hørt her i Salen, uden at Sagen kan siges at være ført til noget Resultat. Jeg skal saa meget mindre søge at føre den til et saadant, som jeg overhovedet slet ikke troer, at det nytter, at vi bevæge os paa dette Gebeet. Thi om jeg ogsaa vilde behandle Spørgsmaalet ganske theoretisk og documentere, at en Stats Retfærdighed bestaaer i dens ligelige Fordeling paa alle Statens Borgere, og at, som Folge heraf, Retfærdigheden bestaaer i, at det privilegerede Hartkorn bærer mindre Skattebyrde end det uprivilegerede, og Retfærdigheden først fremkom, naar begges Skattebyrder gjøres lige og enhver Tale om Erstatning falder bort: saa er jeg dermed ikke kommen videre; thi i den ordnede Stat kan Lovgivningen aldrig løsribe sig fra det historiske Fundament, den foresfinder, den maa respectere bestemte Tilstande.

Det nytter heller ikke, om man i modsat Retning vil godtgjøre Privilegiets Uantastelighed ved at beraabe sig paa en i Folkets Bevidsthed værende almindelig Erkjendelse af dets Retmæssighed. Thi om ogsaa en saadan almindelig Erkjendelse lod sig paavise, saa vide vi dog Alle, at ogsaa det Brange og det i sig selv Urigtige kan paatrænge den almindelige Mening sit Stempel.

Og vil man ad historisk Veie bevise, at Skattebeneficiet er et reelt Princip, og troer man at have ført dette Beviis, da er endnu Intet vundet for Privilegiets Uantastelse, thi ogsaa reelle Privilegier maae kunne fortabes, naar de komme i Strid med det almene Vel, og Historien viser, at det er skeet. Stavn-

baandets Rettighed og Børnepligtsfrihed vare ganske vist reelle Privilegier, der ved kongelige Lovbud vare knyttede til en bestemt Klasse af Eiendomme; de have begge maattet vige for en senere Tids retfærdige Fordringer, uden at Nogen har ovøet den Paaastand, at hine Gaarde havde et Retsskrav paa Erstatning; og dog er det ganske vist, at for de mindre Gaarde havde Børnepligtsfriheden større Kapitalvardi end Lettelsen i de kongelige Skatter. Det var en Bøengevardi, som lod sig beregne, thi for paa usfri Jord at opnaae et tilsvarende, betalte man saadvanlig indtil 200 Rbd.

Men jeg troer slet ikke, at Sagens Udfald her er betinget af, at denne Uoverensstemmelse i Meninger og Anskuelser af Skatteprivilegiets Natur bliver hævet, eller Spørgsmaalet overhovedet afgjort til nogen af Siderne. Der er en anden Betragtning, som for mig er afgjørende. Staten stiller sig ikke paa Partiemeningers Standpunkt, den tager sit Stade ovenover disse; den har ikke, ved at optage eet Partis Anskuelser, paadraget sig Skin af at forurette det andet. Men idet Staten saaledes altid kan stille sig udenfor Partierne, saa maa det kunne fordres af den, at den ikke foretager et Skridt eller begaaer en Handling, hvorved den vilde forspilde den Credit og den ubetingede Tillid, som den bør nyde i Borgernes Dømmeme. Det er det, som jeg troer, at Staten vilde gjøre, hvis den uden Erstatning affjærer Privilegiet ved et Lovbud; og fordi Staten ikke vil eller kan svigte den Tillid, med hvilken en heel Klasse af Statsborgere har bygget paa dens stiltiende Indrømmelse af Privilegiernes Bevarelse. Man sigte ikke, at Privilegiehaverne maatte have vidst, at Privilegiet var fortabeligt, og Staten har ikke lovet at holde dem skadesløse. Det er dog vist, at de have handlet i den Forudsætning, og de Retslærde maa vide, at i tvivlsomme Sager skyder Manden af Vre sig, nemlig ind under en Exception, som Loven kun tilstøder ham, og Statens Værdighed kræver, at den aldrig gjør det.

Derfor tilstaaer den det privilegerede Hartkorns Gierne en Erstatning, som den sjonner passende, uanseet hvor stærkt begrundet deres Krav er derpaa. Staten handler her ikke i et enkelt